

การวิเคราะห์ภาษาเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา:
กรณีศึกษาปริจเฉทเทศนาธรรมในเพจเฟซบุ๊ก “พระศักดา สุนทรโร”
An Analysis on Language for Buddhism Propagation:
A Case Study of Dhamma Discourse in Facebook Page
“Phra Sakda Suntaro”*

บันทিকা จารума**

Bantika Jaruma

คณะมนุษยศาสตร์ วิทยาลัยศาสนศาสตร์นครราชสีมา

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

Faculty of Humanities, Nakhon Ratchasima Buddhist College

Mahamakut Buddhist University, Thailand

Email: bantika.jar@mbu.ac.th

Received: February 07, 2025

Revised: July 21, 2025

Accepted: July 23, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์กลวิธีทางภาษาเพื่อการเผยแผ่ธรรมะของพระศักดา สุนทรโร โดยการวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพประเภทวิเคราะห์เนื้อหาตามแนวคิดของจันทิม่า อังคพนิกขิก ซึ่งเก็บข้อมูลจากการปริจเฉทธรรมะที่ถอดความเป็นตัวหนังสือจากคลิปของพระศักดา สุนทรโรที่เผยแพร่ผ่านเฟซบุ๊กเพจ “พระศักดา สุนทรโร” ในช่วงวันที่ ๑ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๓ - วันที่ ๓๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๕ มีจำนวนปริจเฉททั้งหมด ๗๒๓ ปริจเฉท

ผลจากการวิจัย พบว่า พระศักดา สุนทรโรใช้กลวิธีทางภาษาในการเผยแผ่ธรรมะ จำนวน ๕ กลวิธี ได้แก่ (๑) กลวิธีทางศัพท์ (๒) กลวิธีขยายความ (๓) กลวิธีทางวัจนปฏิบัติศาสตร์และวาทกรรม (๔) กลวิธีทางวาทศิลป์ และ (๕) กลวิธีอื่น ๆ พระศักดา สุนทรโรมีลักษณะเด่นเฉพาะตัว กล่าวคือ การเล่นเสียง การใช้คำซ้ำ การใช้สำนวน และการใช้คำคล้องจอง

คำสำคัญ: กลวิธีทางภาษาศาสตร์; ปริจเฉท; พระศักดา สุนทรโร

* งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๖

** นางสาวบันทিকা จารума Miss Bantika Jaruma คณะมนุษยศาสตร์ วิทยาลัยศาสนศาสตร์นครราชสีมา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย Faculty of Humanities, Nakhon Ratchasima Buddhist College Mahamakut Buddhist University.

Abstract

This research aims to analyze the linguistic strategies used by Phra Sakda Suntaro for the dissemination of Dhamma teachings. This research is a qualitative content analysis based on the concept of Jantima Angkapanichkit. The data was collected from transcribed Dhamma teachings taken from video clips of Phra Sakda Suntaro, published on the Facebook page “Phra Sakda Suntaro” between January 1, 2020, and December 31, 2022, totaling 723 clips.

The study found that Phra Sakda Suntaro employed five linguistic strategies in disseminating Dhamma teachings: (1) lexical strategies, (2) modification strategies, (3) discourse-pragmatic strategies, (4) rhetorical strategies, and (5) other strategies. Phra Sakda has the distinctive features, such as the use of sound play, repetition, idioms, and rhyming.

Keywords: Linguistic Strategies; Discourse; Phra Sakda Suntaro

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

“เมืองไทยเมืองพุทธ” เป็นวลีที่คนไทยคุ้นหูกันมานานซึ่งสะท้อนมโนทัศน์เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างคนไทยกับพระพุทธศาสนาได้เป็นอย่างดี จากการค้นคว้าทางเอกสารพบว่า พระพุทธศาสนาได้เข้าสู่ดินแดนสุวรรณภูมิส่วนของประเทศไทยตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ ๓ หรือประมาณ ๒,๒๐๐ ปีที่แล้ว โดยปรากฏหลักฐานทางโบราณคดีที่เมืองนครปฐมและสุพรรณบุรีในปัจจุบัน นับแต่นั้นมาพระพุทธศาสนาได้หยั่งรากลึกในสังคมไทย ๓ มิติ^๑ ได้แก่ มิติที่ ๑ พระพุทธศาสนาในฐานะต้นทุนทางสังคม “มิติที่ ๒ ความเป็นองค์กรรวม” และ “มิติที่ ๓ แนวปฏิบัติสู่การบูรณาการโดยมีพุทธธรรมเป็นฐาน โดยหลักพุทธธรรมได้สอดแทรกอยู่ในการดำเนินชีวิตของคนไทย จนส่งผลให้วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมล้วนถูกออกแบบให้สอดคล้องกับหลักปฏิบัติและคำสอนทางพระพุทธศาสนาจนพระพุทธศาสนากลายเป็นสถาบันหลักทางสังคมที่สำคัญของประเทศ โดยในปี พ.ศ. ๒๕๖๓ ประเทศไทยมีประชากรนับถือพระพุทธศาสนาในอัตราเฉลี่ยร้อยละ ๙๔.๖^๒ ซึ่งนับแต่รับเอาพระพุทธศาสนาเข้ามา คนไทยได้ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการดำรงชีวิต เช่น “อริยสัจ ๔ บุญกิริยาวัตถุ พระรัตนตรัย สัจจะ จาคะ สัทธรรม อันตรธาน ๕

^๑ สมบูรณ์ วัฒนะ, ประยูร สุขะใจ, เรืองวิทย์ นิลโคตร, สุวิญ รักสัตย์ และ พีรวัฒน์ พันศิริ, “พระพุทธศาสนากับวิถีชีวิตคนไทยในดินแดนสุวรรณภูมิ”, วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, ปีที่ ๙ ฉบับที่ ๓ (พฤษภาคม ๒๕๖๔): ๙๕๒-๙๕๘.

^๒ พระครูปลัดสุวัฒนพรหมจริยคุณ (คำมาก), “พระพุทธศาสนากับการพัฒนาทางการเมืองการปกครองในสังคมไทย”, วารสารปัญญาปณิธาน, ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - มิถุนายน ๒๕๖๓): ๓.

ทศพิธราชธรรม ไตรลักษณ์ นรก สวรรค์ มงคล ๓๘ นิพพาน บุคคลหาได้ยากสองอย่าง ทิศ ๖ อิทธิบาท ๔ ศรัทธา ๔ คารวะ ๖ ทศบารมี อกุศลมูล เป็นต้น”^๓ แม้แต่รัฐไทยก็เน้นย้ำถึงความสำคัญของพระพุทธศาสนาด้วยการประกาศเจตนารมณ์อย่างชัดเจนว่าพระพุทธศาสนามีความเชื่อมโยงกับสถาบันกษัตริย์ โดยพระมหากษัตริย์ต้องเป็นพุทธมามกะและใช้หลัก “ธรรมราชา” ซึ่งเป็นแนวคิดของพระพุทธศาสนาสำหรับการปกครองประเทศ^๔

ปราชญ์และบุคคลสำคัญด้านพระพุทธศาสนาในประเทศไทยมีจำนวนมาก เช่น ท่านพุทธทาสภิกขุ (พระธรรมโกศาจารย์) ผู้ซึ่งได้รับการยกย่องจากยูเนสโก (UNESCO) ให้เป็นบุคคลสำคัญของโลกด้านการศึกษา ศาสนา วัฒนธรรม และสันติภาพ ประจำปี ๒๕๔๔ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร (รัชกาลที่ ๙) ซึ่งพระราชทานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอันมีรากฐานการคิดตามหลักพระพุทธศาสนาให้เป็นหลักในการดำเนินชีวิตของคนไทย ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์ อดีตผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทยผู้ผลักดันให้มีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติซึ่งได้ระบุความสำคัญของพระพุทธศาสนาไว้ว่า นอกจากการสอนให้ถึงจุดมุ่งหมายสูงสุด คือ การบรรลุนิพพานแล้ว ยังสอนให้คนประพฤติดี รักษาศีล กลัวบาปอันเป็นธรรมะที่รักษาความดี ความงาม และความจริง ส่งผลให้สังคมสงบสุข^๕ สุลักษณ์ ศิวรักษ์ ปัญญาชนชาวไทยผู้ได้รับคัดเลือกให้รับ “รางวัลโนเบลทางเลือก” เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๘ ได้ระบุความสำคัญของพระพุทธศาสนาไว้ว่า รัฐควรหันเข้าหาผู้นำทางศาสนาและส่งเสริมให้ผู้ที่มิคุ้นเคยธรรมเข้าใจการพัฒนาชาติ การเมือง และมีบทบาททางการเมืองอย่างถูกต้องซึ่งสอดคล้องกับ “แนวคิดพระพุทธศาสนาแบบพัฒนาสังคม”^๖ นอกจากนั้นแล้ว บุคคลที่ได้รับการเคารพนับถืออย่างสูงในสังคมไทยคือ พระสงฆ์ เพราะเชื่อว่า “พระสงฆ์เป็นผู้มีความรู้มากกว่าฆราวาส เป็นผู้ทรงศีล ย่อมพูดแต่สิ่งเท็จจริงและเป็นครูบาอาจารย์”^๗ สังคมไทยในศตวรรษที่ ๒๑ ได้ปรากฏพระสงฆ์รุ่นใหม่ที่มีบทบาทในการชี้นำ

^๓ ทวีศักดิ์ ทองทิพย์, ชนิศร์ ชูเลื่อน, พระใบฎีกาสุพจน์ ตปสีโล, สหทัยา วิเศษ, และ ธนุ ศรีทอง, “ภูมิศาสตร์วัฒนธรรม : ประวัติศาสตร์เส้นทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและหลักพุทธธรรมในประเทศไทย”, วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, ปีที่ ๒๑ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม – ธันวาคม ๒๕๖๒): ๙๔.

^๔ ชัชวิน วรปัญญาภา, “การเปลี่ยนแปลงสถานะของศาสนาพุทธในประเทศไทยภายหลังการเปลี่ยนผ่านอำนาจทางการเมือง”, รายงานการประชุมวิชาการสาขานิติศาสตร์ระดับชาติครั้งที่ ๑ หัวข้อ “ระบบกฎหมายไทย : ปฏิรูป/เปลี่ยนผ่าน/ปฏิสังขรณ์”, (มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๖๑): ๒๒๙-๒๓๐.

^๕ เจตนัน ดันติวนิชขานนท์, “บทบาทของพระพุทธศาสนาในการพัฒนาชาติ : มุมมองของอาจารย์ ป๋วย อึ๊งภากรณ์”, วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม - ธันวาคม ๒๕๕๙): ๓๔๗.

^๖ เรื่องเดียวกัน.

^๗ พระเริ่ม โชตะขบ, นลินทิพย์ พิมพ์กลัด, และ กิ่งแก้ว ปะติตังโฆ, “แนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา”, วารสารวิชาการ Veridian E-Journal, Silpakorn University, ปีที่ ๑๐ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - เมษายน ๒๕๖๐): ๑๘๗๗.

สังคมและกลายเป็นผู้มีอิทธิพลต่อสังคม (influencer) ผ่านการใช้สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) ในการเผยแพร่หลักธรรมพระพุทธศาสนาและเป็นผู้นำทางจิตใจ โดยหนึ่งในพระสงฆ์ที่มีอิทธิพลต่อสังคมสูง คือ พระครูสังฆรักษ์ ศักดา สุนทรโร จากวัดธรรมมาภิมุข (ไร่ป่า) จังหวัดตราด ซึ่งได้รับการยกย่องว่าเป็น พระนักเทศน์ชื่อดังด้วยมีผู้ติดตามเพจ “พระศักดา สุนทรโร” ในเฟซบุ๊ก (Facebook) จำนวน ๓,๖๐๐,๐๐๐ คน (ข้อมูล ณ วันที่ ๗ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๓) และมีสื่อมวลชนสัมภาษณ์ท่านเพื่อขอความคิดเห็นต่อสถานการณ์สังคมในกรณีต่าง ๆ อยู่เนือง ๆ

ในการเผยแพร่ธรรมะแต่ละครั้งของพระศักดา สุนทรโรมีการกำหนดวัตถุประสงค์ของการสื่อสาร และกลุ่มเป้าหมายชัดเจนแล้วจึงนำไปสู่การเลือกกลวิธีการสื่อสารที่แตกต่างกันในการพูดแต่ละครั้ง ความหลากหลายของกลวิธีทางภาษาดังกล่าวสะท้อนถึงความเชี่ยวชาญด้านการใช้ภาษา วิธีการเล่าเรื่อง และการวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมายการสื่อสาร จึงเป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้การสื่อสารมีประสิทธิภาพและทรงพลัง ด้วยเหตุนี้เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ร่วมสมัยด้านการใช้ภาษาเพื่อการเผยแพร่พระพุทธศาสนาและ เพื่อเป็นการนำเสนอผู้เผยแพร่ที่ได้รับการยอมรับต่อสาธารณชน ผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาการใช้ภาษาของพระศักดา สุนทรโรโดยวิเคราะห์ว่าท่านใช้กลวิธีทางภาษาเพื่อการเผยแพร่ธรรมะที่กลวิธี มีกลวิธีอะไรบ้าง และหากผู้เผยแพร่ธรรมะพระพุทธศาสนาท่านอื่นต้องการแนวทางการออกแบบการสื่อสารเพื่อการเผยแพร่พระพุทธศาสนา จะสามารถใช้แนวทางการใช้ภาษาของท่านเป็นต้นแบบในการสื่อสารได้อย่างไร อันจะยังประโยชน์แก่วงการการเผยแพร่พระพุทธศาสนาในยุคศตวรรษที่ ๒๑ ที่ผู้คนบริโภคข่าวสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์และมีความทุกขอันเป็นลักษณะเฉพาะของยุคสมัย ดังนั้น การเผยแพร่ธรรมะที่เข้าถึงจิตใจคนได้ย่อมนำไปสู่สังคมสงบสุขและพระได้ทำหน้าที่ช่วยคนให้พ้นจากความทุกข์อันเป็นการบำเพ็ญเมตตาบารมีของสมณะทรงศีล พึงกระทำ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยเป็นมหาวิทยาลัยสงฆ์และมีฝ่ายเผยแพร่พระพุทธศาสนาสามารถใช้ผลการวิจัยนี้เป็นแนวทางในการดำเนินงานได้เป็นอย่างดี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์กลวิธีทางภาษาเพื่อการเผยแพร่ธรรมะของพระศักดา สุนทรโร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ ข้อมูลจากปริจเฉทธรรมะที่ถอดความเป็นตัวหนังสือจากคลิปของพระครูสังฆรักษ์ศักดา สุนทรโรใช้เผยแพร่ผ่านเฟซบุ๊กเพจ “พระศักดา สุนทรโร” ในช่วงวันที่ ๑ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๓ - วันที่ ๓๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๕ รวมเป็นระยะเวลา ๓ ปี มีจำนวนปริจเฉททั้งหมด ๗๒๓ ปริจเฉท เกณฑ์การคัดเลือกคลิปเพื่อนำมาถอดความเป็นปริจเฉทมีดังนี้

๑) เป็นคลิปพระครูสังฆรักษ์ศักดิ์ดา สุนทรโพธิ์ พุทคนเดียว สื่อสารถึงผู้ที่ดูคลิปแบบการสื่อสารทางเดียว (one-way communication)

๒) เป็นคลิปที่เผยแพร่ในเพจ “พระศักดิ์ดา สุนทรโพธิ์” ในช่วงวันที่ ๑ มกราคม พ.ศ.๒๕๖๓ ถึงวันที่ ๓๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๕ เท่านั้น

๓) มีเนื้อหาเกี่ยวกับการสอนธรรมะ แนะนำวิธีปฏิบัติตน แนะนำการแก้ปัญหาโดยใช้ธรรมะเป็นพื้นฐาน หากแสดงความคิดเห็นต่อเหตุการณ์ใด ๆ จะต้องมีการสอนหรือชี้แนะหรือวิเคราะห์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

๔) เป็นคลิปที่สื่อความได้สมบูรณ์ กล่าวคือ มีโครงสร้างการสื่อสารทั้งการขึ้นต้น การบรรยาย และการสรุป

การทดสอบและวิเคราะห์เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

๑) ผู้วิจัยนำเค้าโครงหัวข้อที่สร้างขึ้นจากข้อมูลที่ทำการศึกษาไปขอคำแนะนำ และข้อเสนอแนะจากที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมทางวิชาการ มีการหาค่าประเมินดัชนีความสอดคล้องของเครื่องมือวิจัย (IOC) จากผู้เชี่ยวชาญ และได้รับใบรับรองจริยธรรมแบบไม่เข้าข่ายของข้อเสนอการวิจัยในมนุษย์ จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หมายเลขใบรับรอง ว.๑๓๕/๒๕๖๗ วันที่ให้การรับรอง ๑๐ เมษายน ๒๕๖๗

๒) ผู้วิจัยได้นำข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิและคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ที่ได้ทำการตรวจพิจารณาเค้าโครงหัวข้อมาปรับปรุง แก้ไขหัวข้อให้ตรงตามวัตถุประสงค์การวิจัย

แนวคิด ทฤษฎีที่ใช้

๑. แนวคิดเกี่ยวกับปริจเฉท

เพียรศิริ วงศ์วิมานนท์^๔ เป็นคนแรกในประเทศไทยที่ใช้คำว่า “ปริจเฉท” แทนคำว่า discourse โดยได้อธิบายความหมายไว้ว่า เป็นหน่วยภาษาที่มีโครงสร้างและองค์ประกอบภายในหน่วย เป็นระดับภาษาเหนือกว่าประโยคและมีจุดเริ่มต้นและจุดสิ้นสุดของความหมายอย่างสมบูรณ์ อย่างไรก็ตาม จันทิมา อังคพณิชกิจ^๕ แย้งว่า รากศัพท์ของคำว่า “ปริจเฉท” แปลว่า ส่วนหนึ่งของเรื่องที่ไม่ใช่เรื่องสมบูรณ์ทั้งหมด ดังนั้น ในงานวิจัยชิ้นนี้ ปริจเฉท จึงหมายถึง การใช้ภาษาระดับเหนือประโยคโดยเป็นข้อความที่สมบูรณ์หรือไม่สมบูรณ์ก็ได้

^๔ เพียรศิริ วงศ์วิมานนท์, “ปริจเฉท: แนวใหม่ในการศึกษาวากยสัมพันธ์ไทย”, วารสารภาษาและวรรณคดีไทย, ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๒ (สิงหาคม ๒๕๓๐): ๒๕๗-๒๖๓.

^๕ จันทิมา อังคพณิชกิจ, การวิเคราะห์ข้อความ, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมศาสตร์, ๒๕๖๗), หน้า ๒๒-๒๓.

จันทิมา อังคพาณิกกิจ^{๑๐} ได้จำแนกประเภทของปริจเฉทไว้ดังนี้

๑) ประเภทตามช่องทางการสื่อสารหรือสื่อ (Mode หรือ Medium) โดยจำแนกเป็น ๒ ประเภท ใหญ่ ๆ คือ ปริจเฉทการพูด และปริจเฉทการเขียน

๒) ประเภทตามองค์ประกอบการสื่อสาร แบ่ง เป็น ๒ ประเภท คือ ปริจเฉทเรื่องเล่า และ ปริจเฉทสนทนา

๓) ประเภทตามเนื้อหาหรือวัตถุประสงค์ของการสื่อสาร คือ เน้นความสำคัญที่เนื้อหาที่ต้องการสื่อสารให้มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของผู้สื่อสาร

๔) ประเภทตามโครงสร้างของข้อความ โดยแบ่งตามลอง เอเคอร์^{๑๑} โดยใช้ ๒ เกณฑ์หลัก คือ ความสำคัญกับตัวละคร และการเรียงลำดับเวลา

ส่วนคำนิยามเกี่ยวกับปริจเฉทตามแนวคิดของนักคิดอื่น ๆ เช่น สตับส์ นิยามไว้ว่า Discourse หมายถึง “Language above the sentence or above the clause”^{๑๒} กล่าวคือ เป็น ภาษาที่ใหญ่กว่าประโยคหรืออนุภาคย์ ซิฟพรีน^{๑๓} อธิบายไว้ ๒ ความหมาย คือ ความหมายแรก “องค์ประกอบหนึ่งที่สูงกว่าประโยค” ความหมายที่สอง “เป็นการใช้ภาษาที่ผูกกับมิติทางสังคมและวัฒนธรรม” โดยแนวทางที่ศึกษาปริจเฉทตามความหมายแรก เรียก “ปริจเฉทวิเคราะห์” ส่วนแนวทางที่ศึกษาตามความหมายที่สอง เรียกว่า “วาทกรรมวิเคราะห์” โดยงานวิจัยชิ้นนี้เป็นการศึกษาตามแนวทางความหมายแรก จึงเรียก การศึกษานี้ว่า “ปริจเฉทวิเคราะห์”^{๑๔} สำหรับนักคิดไทย ได้สร้างคำเรียก Discourse ไว้หลายแบบ เช่น “ข้อความต่อเนื่อง” (วิไลวรรณ ขนิษฐนันท์) “วจนะ” (สมทรง บุรุษพัฒน์) “ระบบข้อความ” (ชลธิชา บำรุงรักษ์) และ “สัมพันธ์สาร” (อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์)^{๑๕}

การศึกษา “ปริจเฉท” ต้องศึกษาความรู้เบื้องหลังและวัฒนธรรมของผู้พูดและผู้ฟัง จอร์กาโคปูลู และกูโซส^{๑๖} ต้องศึกษาสถานการณ์การสื่อสาร บริบท และภาษาที่ใช้ในสถานการณ์สื่อสารนั้น ๆ กล่าวคือ ต้องศึกษาทั้งข้อความที่ใช้ในการสื่อสาร โดยการวิเคราะห์ข้อความมี ๔ ส่วน คือ

^{๑๐} เรื่องเดียวกัน.

^{๑๑} เรื่องเดียวกัน.

^{๑๒} ปวีรศา ประดิษฐ์ศร, “ปริจเฉทการเล่าข่าวในรายการโทรทัศน์ : “เรื่องเล่าเช้านี้” และ “เรื่องเล่าเสาร์-อาทิตย์”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, ๒๕๖๐): หน้า ๑๑-๑๒.

^{๑๓} เรื่องเดียวกัน.

^{๑๔} ปวีรศา ประดิษฐ์ศร, “ปริจเฉทการเล่าข่าวในรายการโทรทัศน์ : “เรื่องเล่าเช้านี้” และ “เรื่องเล่าเสาร์-อาทิตย์”, ๒๕๖๐.

^{๑๕} เรื่องเดียวกัน.

^{๑๖} Georgakopoulou, A. & Goutsos, D., *Discourse Analysis: An Introduction*, (Edinburgh: Edinburgh University Press, 2001).

๑) การศึกษาภายใต้สถานการณ์ เช่น ใครเป็นผู้พูด ใครเป็นผู้ฟัง พูดกับใคร จุดมุ่งหมายการสื่อสารคืออะไร มีบทบาทในสังคมอย่างไร

๒) การศึกษาภายใต้วัฒนธรรม เช่น วิธีการพูดคุยในชุมชน บุคคลที่อยู่ในกลุ่ม หัวเรื่องที่พูดคุยกัน

๓) การศึกษาข้อความล้นรอบ เช่น มีการกล่าวถึงสิ่งใดมาก่อน ข้อความที่มาก่อนมีลักษณะอย่างไร อะไรจะเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นต่อไป

๔) การศึกษาบรรทัดฐาน ความรู้เบื้องหลัง ค่านิยม กฎระเบียบ

ปริจเฉท แบ่งได้ ๒ ประเภท คือ ภาษาพูด กับ ภาษาเขียน^{๑๗} ในงานวิจัยนี้เป็นการศึกษาปริจเฉทภาษาพูด กล่าวคือ เป็นคำพูดธรรมะของพระศักดา สุนทโรที่เผยแพร่ผ่าน เฟซบุ๊กเพจ “พระศักดา สุนทโร” ในรูปแบบคลิปขนาดสั้น

๒. แนวคิดการวิเคราะห์กลวิธีทางภาษา

จันทิมา อังคณิกกิจ^{๑๘} ได้อธิบายไว้ว่า กลวิธีทางภาษาเป็นหนึ่งในกลวิธีของการผลิตตัวบท โดยมีทั้งแบบถ้อยคำหรือวัจนภาษา และไม่มีรูปถ้อยคำหรืออวัจนภาษา โดยกลวิธีทางภาษาที่นิยมใช้มีดังต่อไปนี้

๑) กลวิธีทางศัพท์ (lexical strategies) ได้แก่

๑.๑) การใช้ชื่อและการเรียกชื่อ (name and naming) เป็นการเรียกสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ผู้ใดผู้หนึ่ง ตั้งชื่อบุคคล หรือการอ้างถึง (referencing) ได้เช่นกัน โดยการอ้างถึงนี้เป็นเพียงการใช้ภาษา โดยการใช้ชื่อและการเรียกชื่อเป็นกลวิธีปฏิบัติทางสังคมและยังสัมพันธ์กับความเชื่อทางศาสนา ความเชื่อทางการเมือง การแสดงอัตลักษณ์ ความเชื่อทางโหราศาสตร์ ความเชื่อท้องถิ่น การแบ่งเป็นคนในกลุ่มและคนนอกกลุ่มอีกด้วย

๑.๒) การเรียกขาน (system of address) เป็นกลวิธีที่ใช้แสดงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลด้วยกันโดย “คำเรียกขาน” (address term) ในแต่ละสังคมวัฒนธรรมไม่เหมือนกัน รวมทั้งความต่างของสถานการณ์ส่งผลให้เลือกใช้คำไม่เหมือนกันเช่นกัน

๑.๓) การอ้างถึง (referencing) เป็นกลวิธีในการเชื่อมโยงความ โดยใช้คำสรรพนามบุรุษที่ ๓ และคำบ่งชี้ต่าง ๆ เป็นต้นว่า นั้น นั้น โน่น โน้น นู่น นู่น ในการวิเคราะห์ปริจเฉท การอ้างถึงเป็นการบ่งชี้ (deixis) บ่งบอกสถานภาพและลักษณะเฉพาะของสิ่งที่กล่าวถึง แสดงมุมมองและบ่งบอกการกำหนด

^{๑๗} ทรงธรรม วงศ์วิรุฬห์, “การวางโครงเรื่อง ในปริเฉทเรื่องเล่า จากประสบการณ์ตรงและประสบการณ์อ้อม ในภาษาไทย”, วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต, (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๗).

^{๑๘} จันทิมา อังคณิกกิจ, การวิเคราะห์ข้อความ, ๒๕๖๗.

ตำแหน่งความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดกับสิ่งที่ถูกกล่าวถึงบริบทและสถานการณ์ระหว่างผู้ส่งและผู้รับสารมีนี้มีความสัมพันธ์กับเป็นอย่างมากในการอ้างอิงนี้

๑.๔) การใช้คำกริยา (verb forms) เป็นการใช้คำแสดงความคิด ความรู้สึก อารมณ์ การกระทำ เหตุการณ์ สถานภาพสิ่งต่าง ๆ บุคคลต่าง ๆ ดังนั้น การวิเคราะห์คำกริยาจึงไม่พิจารณาเพียงตำแหน่งของคำกริยา แต่ต้องวิเคราะห์ความสัมพันธ์กับคำแวดล้อมคำกริยานั้น ๆ ด้วย นอกจากนั้น ต้องพิจารณาโครงสร้างประโยคอีกด้วย

๒) กลวิธีการขยายความ (modification) ได้แก่

๒.๑) กลวิธีทางศัพท์และการขยายความ เป็นภาษาเฉพาะแตกต่างจากการใช้ภาษาทั่วไป เรียกว่า ใช้ในวงวิชาการ โดยการใช้กลวิธีประเภทเน้นการใช้รูปแบบโครงสร้างและรูปแบบข้อความ และการเลือกใช้คำที่แสดง ทิศนภาวะ (modality) อันแสดงออกได้หลายรูปแบบ เช่น คงจะ น่าจะ อาจจะ และคำที่แสดงความมั่นใจ เป็นต้นว่า แน่แน่นอน แน่ ๆ จริง ๆ ต้อง จะต้อง จำเป็น

๒.๒) การใช้ภาษาที่แสดงลีลาเชิงวิเคราะห์วิจารณ์ เป็นการแสดงความเห็นการวิเคราะห์ การแสดงทัศนะต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ประเด็นใดประเด็นหนึ่งหรือหลาย ๆ ประเด็น โดยงานวิชาการที่ดี ต้องแสดงการวิเคราะห์ของผู้เขียนที่โดดเด่นและมุมมองใหม่ ๆ ที่น่าสนใจ และน่าเชื่อถือ โดยการแสดงลีลา นี้ สามารถใช้ผ่าน คำกริยา คำวิเศษณ์ คำคุณศัพท์ และคำแสดงด้านบวกและด้านลบ

๓) กลวิธีทางวาทปฏิบัติศาสตร์และวาทกรรม (discourse-pragmatic strategies) ได้แก่

๓.๑) การใช้มุขลบท (presuppositions) เป็นการใช้อยู่ภาษาสื่อความนัยโดยมีความคิดหรือเจตนาบางประการแฝงในข้อความ ซึ่งการที่ผู้ฟังจะเข้าใจความหมายโดยนัยนี้ผู้ใช้ภาษาต้องเข้าใจวัฒนธรรมของการใช้ภาษาของผู้สื่อสาร

๓.๒) การปฏิเสธ (negation) เป็นการใช้อยู่ภาษาเพื่อนำเสนอข้อมูลที่แย้งกับข้อมูลก่อนหน้านี้ เป็นการแสดงความเห็นโต้ตอบกับสิ่งที่เกิดขึ้นก่อนแล้ว

๓.๓) การกลบเกลื่อนหรือการเบี่ยงบัง (hedging) เป็นการใช้อยู่ภาษาที่ผู้ใช้ภาษาแสดงระยะห่างโดยไม่นำตัวเองเป็นส่วนหนึ่งของตัวบท โดยแสดงผ่านกริยาที่เกี่ยวข้องกับความคิดเห็น เช่น คล้ายว่า เชื่อว่า คิดว่า ดูเหมือนว่า หรือแสดงความไม่แน่ใจ เช่น คงจะ น่าจะ อาจจะ หรือคำขยายนามที่ไม่เฉพาะเจาะจง เช่น บ้าง หนึ่ง บางสิ่ง บางคน

๓.๔) การใช้วาทกรรม (speech acts) เป็นการใช้อยู่คำที่แสดงเจตนาของผู้ส่งสาร เช่น ขอร้อง เคารพ ขวน ดักเตือน สั่งสอน โดยผู้รับสารสามารถตีความเจตนาของผู้ส่งสารได้ว่าต้องการให้กระทำสิ่งใด

๓.๕) การใช้อุปมา (metaphor) เป็นกลวิธีทางภาษาที่เปรียบเทียบที่ใช้สื่อสารให้ผู้รับสาร เกิดจินตนาการ มองเห็นภาพและเข้าใจสิ่งที่ผู้ส่งสารต้องการกล่าวถึง

๓.๖) การประชดประชัน (irony) เป็นกลวิธีทางภาษาที่แสดงความย้อนแย้งด้วยการกล่าวถึง สิ่งหนึ่งแต่มีความหมายถึงอีกสิ่งหนึ่งในทางตรงกันข้าม ดังนั้น ผู้รับสารจะเข้าใจความหมายได้ต้องอาศัย การตีความความคิดที่ปรากฏในตัวบทที่มีอยู่ก่อนหน้านั้น

๓.๗) การใช้เรื่องเล่า (narrative) เป็นการใช้ภาษาในลักษณะการบอกเล่าสิ่งที่เกิดขึ้นแบบ เรียงลำดับเวลา เช่น ทำอะไร ที่ไหน เมื่อใด เกิดขึ้นได้อย่างไร โดยจะปรากฏหน่วยเชื่อมโยงเวลา เป็นต้น ว่า ก่อนหน้านั้น หลังจากนั้น ครั้นแล้ว ต่อมา และแล้ว

๓.๘) การใช้สหบท (intertextuality) เป็นการใช้ภาษาเพื่อสื่อความคิดอื่นที่ปรากฏในข้อความ หรือตัวบทก่อนหน้าตัวบทปัจจุบัน โดยสหบทมี ๒ ระดับ คือ ระดับที่ ๑ สหบทเชิงมิติภาษา และระดับที่ ๒ สหบทเชิงมิติสังคม โดยบางครั้งสหบทไม่ได้แสดงขอบเขตของถ้อยคำหรือตัวบทที่แฝงอยู่ชัดเจนมากนัก จึงต้องอาศัยการตีความและพิจารณาภาษาในหลายลักษณะ

๔) กลวิธีทางวาทศิลป์ (rhetorical strategies) ได้แก่

๔.๑) การใช้คำขวัญ เป็นการนำภาษามาเรียงร้อยในลักษณะสั้น กระชับ มีสัมผัสหรือไม่ มีสัมผัสก็ได้ แต่โดดเด่นด้านการสื่อความคิด

๔.๒) การใช้บทประพันธ์ เป็นการนำภาษามาเรียงร้อยให้มีสัมผัส ทำนอง จังหวะ อย่างมีระบบ กฎเกณฑ์หรือฉันทลักษณ์

๕) กลวิธีทางสัญลักษณ์ (semiotic strategies) เป็นการสื่อความหลากหลายรูปแบบ เช่น การใช้ภาพ แสงสี เสียง การใช้พื้นที่ การจัดวางตำแหน่งซึ่งทำให้เกิดความหมายที่สมบูรณ์ขึ้นกว่าการใช้รูปภาษาเพียง อย่างเดียว

ผลการวิจัย

จากการศึกษา พบว่า พระศักดา สุนทโร ใช้กลวิธีทางภาษาเพื่อการเผยแผ่ธรรมะ จำนวน ๕ กลวิธี ซึ่งสามารถนำไปเป็นต้นแบบในการใช้ภาษาเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้ โดยแต่ละกลวิธีมีกลวิธีย่อย ดังรายละเอียด ดังต่อไปนี้

๑) กลวิธีทางศัพท์ จำแนกเป็น

๑.๑) การใช้ชื่อและการเรียกชื่อ

๑.๒) การเรียกขาน

๑.๓) การอ้างถึง

๑.๔) การใช้คำกริยา

๒) กลวิธีการขยายความ

๒.๑) กลวิธีทางศัพท์และการขยายความ

๒.๒) การใช้ภาษาที่แสดงลีลาเชิงวิเคราะห์วิจารณ์

๓) กลวิธีทางวัจนปฏิบัติศาสตร์และวาทกรรม

๓.๑) การกลบเกลื่อนหรือการเบี่ยงบัง

๓.๒) การใช้วัจนกรรม

๓.๓) การใช้อุปลักษณ์

๓.๔) การใช้เรื่องเล่า

๔) กลวิธีทางวาทศิลป์

๔.๑) การใช้คำขวัญ

๕) กลวิธีอื่น ๆ

๕.๑) การเล่นเสียง

๕.๒) ใช้คำซ้ำ

๕.๓) การใช้สำนวน

๕.๔) การใช้คำคล้องจอง

การอภิปรายผลการวิจัย

การใช้สื่อสังคมออนไลน์สามารถสร้างผลกระทบต่อพระพุทธศาสนาทั้งทางบวกและทางลบ โดยส่วนใหญ่ผู้ศึกษาจะนำเสนอผลกระทบทางบวกมากกว่า โดยมองเป็นช่องทางการสื่อสารร่วมสมัยที่หลายข้อจำกัดการสื่อสารแบบไม่เผชิญหน้า เพราะสามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสารได้ ในแง่การกระจายตัวของข่าวสาร สื่อสังคมออนไลน์สามารถกระจายตัวในวงกว้างระดับโลก จุดแข็งของสื่อสังคมออนไลน์ส่งผลดีต่องานเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยปัจจุบันนิยมใช้ทั้งพระสงฆ์และวัด เพราะรูปแบบการสื่อสารของสื่อสังคมออนไลน์มีความหลากหลาย ใช้ง่าย ประหยัด และสามารถสื่อสารถึงกลุ่มคนในวงกว้าง ปัจจุบันมีพระสงฆ์จำนวนมากเผยแผ่ธรรมะผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ดังในกรณีศึกษา งานวิจัยนี้ คือ พระศักดา สุนทรโ มีผู้ติดตามในเพจเฟซบุ๊ก “ศักดา สุนทรโ” จำนวน ๓,๖๐๐,๐๐๐ คน (ข้อมูล ณ วันที่ ๗ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๗) จึงกล่าวได้ว่า พระศักดา สุนทรโ เป็นอินฟลูเอนเซอร์ (Influencer) ทางสังคมท่านหนึ่งที่ประสบความสำเร็จด้านการสื่อสารเพื่อการเผยแผ่ธรรมะ เมื่อผู้วิจัยได้ศึกษาภาษาในการเผยแผ่ธรรมะ พบว่า ปริมาณเทศนาธรรมของพระศักดา สุนทรโ มีกลวิธีทางภาษาที่มีลักษณะเฉพาะและโดดเด่น โดยสอดคล้องกับแนวคิดจันทิมา อังคพนิชภิกขุกลวิธีหลัก ๔ กลวิธี กลวิธีย่อย ๑๑ กลวิธี และมีกลวิธีเฉพาะอื่น ๆ อีก ๕ กลวิธี ดังเปรียบเทียบได้ดังนี้

ตาราง ๑ เปรียบเทียบกลวิธีทางภาษาตามแนวคิดของจันทิมา อังคพณิชกิจกับกลวิธีทางภาษาของพระศักดา สุนทรโ

กลวิธีทางภาษาตามแนวคิดของจันทิมา อังคพณิชกิจ	กลวิธีทางภาษาของพระศักดา สุนทรโ
๑. กลวิธีทางศัพท์	๑. กลวิธีทางศัพท์
๑.๑ การใช้ชื่อและการเรียกชื่อ	๑.๑ การใช้ชื่อและการเรียกชื่อ
๑.๒ การเรียกขาน	๑.๒ การเรียกขาน
๑.๓ การอ้างถึง	๑.๓ การอ้างถึง
กลวิธีทางภาษาตามแนวคิดของจันทิมา อังคพณิชกิจ	กลวิธีทางภาษาของพระศักดา สุนทรโ
๒. กลวิธีการขยายความ	๒. กลวิธีการขยายความ
๒.๑ กลวิธีทางศัพท์และการขยายความ	๒.๑ กลวิธีทางศัพท์และการขยายความ
๒.๒ การใช้ภาษาที่แสดงลีลาเชิงวิเคราะห์วิจารณ์	๒.๒ การใช้ภาษาที่แสดงลีลาเชิงวิเคราะห์วิจารณ์
๓. กลวิธีทางวัจนปฏิบัติศาสตร์และวาทกรรม	๓. กลวิธีทางวัจนปฏิบัติศาสตร์และวาทกรรม
๓.๑ การใช้มูลบท	-
๓.๒ การปฏิเสธ	-
๓.๓ การกลบเกลื่อนหรือการเบี่ยงบัง	๓.๑ การกลบเกลื่อนหรือการเบี่ยงบัง
๓.๔ การใช้วัจนกรรม	๓.๒ การใช้วัจนกรรม
๓.๕ การใช้อุปลักษณ์	๓.๓ การใช้อุปลักษณ์
๓.๖ การประชดประชัน	-
๓.๗ การใช้เรื่องเล่า	๓.๔ การใช้เรื่องเล่า
๓.๘ การใช้สทบท	-
๔. กลวิธีทางวาทศิลป์	๔. กลวิธีทางวาทศิลป์
๔.๑ การใช้คำขวัญ	๔.๑ การใช้คำขวัญ
๔.๒ การใช้บทประพันธ์	-
๕. กลวิธีทางสัญลักษณ์	-
	๕. กลวิธีอื่น ๆ
	๕.๑ การเล่นเสียง
	๕.๒ การใช้คำซ้ำ
	๕.๓ การใช้สำนวน
	๕.๔ การใช้คำคล้องจอง

การเปรียบเทียบกลวิธีทางภาษาตามแนวคิดของจันทิมา อังคพณิชกิจ กับกลวิธีทางภาษาของ พระศักดา สุนทรโพบว่าแนวคิดของจันทิมา อังคพณิชกิจ และกลวิธีทางภาษาของพระศักดา สุนทรโพบมีความคล้ายคลึงกันในหลายประเด็น แต่มีลักษณะเฉพาะที่สะท้อนถึงการใช้ภาษาที่แตกต่างกันตามบริบทที่นำเสนอ ซึ่งการเปรียบเทียบทั้งสองแนวคิดดังกล่าวสามารถวิเคราะห์ได้ดังนี้

๑. กลวิธีทางศัพท์

ทั้งแนวคิดของ จันทิมา อังคพณิชกิจและพระศักดา สุนทรโพบมีกลวิธีทางศัพท์คล้ายกัน ได้แก่ การใช้ชื่อและการเรียกชื่อ การเรียกขาน การอ้างถึง และการใช้คำกริยา ซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบของพิชญาวี ทองกลาง^{๑๙} ที่ศึกษาการใช้อัตลักษณ์ผ่านกลวิธีทางภาษาของเด็กไทย โดยกลวิธีที่พบมีการใช้การเรียกชื่อ การกล่าวอ้าง และการใช้คำกริยา ซึ่งเป็นกลวิธีหลักในภาษาเช่นเดียวกับที่พบในปริศนาเทศนาธรรมของ พระศักดา สุนทรโพบ

๒. กลวิธีการขยายความ

ในกลวิธีนี้ ทั้งสองแนวคิดใช้การขยายความผ่านกลวิธีทางศัพท์และการขยายความ และการใช้ภาษาที่แสดงลีลาเชิงวิเคราะห์วิจารณ์ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการปรับใช้กลวิธีที่มีความเหมือนกันในเชิงของการวิเคราะห์และการเสนอข้อมูลที่ลึกซึ้งขึ้น

๓. กลวิธีทางวัจนปฏิบัติศาสตร์และวาทกรรม

แม้ทั้งสองแนวคิดจะมีความสอดคล้องกันบางประเด็น เช่น การกลบเกลื่อน การเบี่ยงบัง และการใช้ วัจนกรรม แต่ จันทิมา อังคพณิชกิจได้ใช้กลวิธีที่ซับซ้อนกว่า เช่น การใช้มุขมุกและการปฏิเสธ ซึ่งไม่ปรากฏในกลวิธีของพระศักดา สุนทรโพบ ขณะที่พระศักดา สุนทรโพบ เน้นการใช้อุปมาอุปไมยและการเล่าเรื่องเป็นกลวิธีหลักในการสื่อสาร

๔. กลวิธีทางวาทศิลป์

ทั้ง จันทิมา อังคพณิชกิจ และ พระศักดา สุนทรโพบ ใช้คำขวัญเป็นกลวิธีสำคัญในการสร้างความน่าสนใจและจูงใจในข้อความทางภาษา แต่ จันทิมา อังคพณิชกิจ เพิ่มเติมการใช้บทประพันธ์เข้ามา ซึ่งเป็นกลวิธีที่ไม่มีในแนวคิดของพระศักดา สุนทรโพบ

๕. กลวิธีทางสำนวนและกลวิธีอื่น ๆ

กลวิธีทางสำนวนปรากฏเฉพาะในแนวคิดของจันทิมา อังคพณิชกิจ ในขณะที่กลวิธีอื่น ๆ เช่น การเล่นเสียง การใช้คำซ้ำ และการใช้คำคล้องจอง เป็นลักษณะเฉพาะที่พบในปริศนาเทศนาของพระศักดา สุนทรโพบ และสะท้อนถึงการปรับใช้ภาษาที่เน้นความคิดสร้างสรรค์และจังหวะเสียงในการถ่ายทอดเนื้อหา

^{๑๙} พิชญาวี ทองกลาง, “กลวิธีทางภาษากับการนำเสนออัตลักษณ์เด็กไทยในหนังสือวันเด็กแห่งชาติ”, วารสาร ศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ปีที่ ๒๒ ฉบับที่ ๓ (กันยายน - ธันวาคม ๒๕๖๕): ๓๔๐.

ซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบของวราพร สารกุล^{๒๐} ที่ศึกษาอัตลักษณ์ทางเพศผ่านกลวิธีทางภาษา โดยพบว่าการใช้อุปลักษณ์และการใช้คำเล่นเสียงเป็นกลวิธีสำคัญในการสื่อสารอัตลักษณ์เฉพาะของกลุ่มบุคคลนั้น ๆ

ด้านแนวคิด “ปริจเฉท” เพียรศิริ วงศ์วิมานนท์^{๒๑} เป็นคนแรกในประเทศไทยที่ใช้คำว่า “ปริจเฉท” แทนคำว่า discourse โดยได้อธิบายความหมายไว้ว่า เป็นหน่วยภาษาที่มีโครงสร้างและองค์ประกอบภายในหน่วย เป็นระดับภาษาเหนือกว่าประโยคและมีจุดเริ่มต้นและจุดสิ้นสุดของความหมายอย่างสมบูรณ์ อย่างไรก็ตาม จันทิมา อังคพณิกิจ^{๒๒} แย้งว่า “ปริจเฉท” แท้จริงแล้วหมายถึงส่วนหนึ่งของเรื่องที่ไม่จำเป็นต้องมีความสมบูรณ์ทั้งหมด แต่ยังคงมีโครงสร้างที่เชื่อมโยงและสอดคล้องกันในระดับภาษาเหนือประโยค แนวคิดของทั้งสองท่านนี้เป็นสิ่งสำคัญที่ปรากฏในงานวิจัยนี้เช่นกัน โดยในกรณีของพระศักดา สุนทโร การเผยแผ่คำสอนธรรมะผ่านสื่อดิจิทัลอย่างเฟซบุ๊กเพจ “พระศักดา สุนทโร” ในรูปแบบคลิปวิดีโอขนาดสั้น ถือเป็นการใช้ภาษาระดับปริจเฉทที่มีลักษณะเฉพาะตัวในการถ่ายทอดเนื้อหา โดยข้อความแวดล้อมที่ใช้วิเคราะห์กลวิธีทางภาษามีทั้งที่เนื้อเรื่องสมบูรณ์ในหนึ่งปริจเฉทและเนื้อเรื่องที่มีโครงสร้างที่เชื่อมโยงกันและสอดคล้องกันระดับข้อความที่ไม่ได้สื่อเนื้อหาสมบูรณ์ทั้งหมดแต่สามารถเข้าใจได้ว่าผู้พูดต้องการสื่อสารอะไร

นอกจากนั้น การวิเคราะห์กลวิธีทางภาษาของแต่ละปริจเฉทเทศนาธรรมนี้ต้องศึกษาความรู้เบื้องต้น บริบท และวัฒนธรรมของผู้ส่งสารและผู้รับสารอันสอดคล้องตามแนวคิดของ Georgakopoulou และ Goutsos (2001) ซึ่งสถานการณ์ทางภาษาของผู้ส่งสารและผู้รับสารต้องมีความเกี่ยวข้องกัน เช่น การเลือกใช้คำเรียกขาน (system of address) ที่สะท้อนถึงความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดและผู้ฟังในกลุ่มสังคมและวัฒนธรรมที่แตกต่างกันแต่สามารถสื่อสารเข้าใจกันได้ นอกจากนี้ ปริจเฉทเทศนาธรรมของพระศักดา สุนทโร ยังมีการเลือกใช้คำเรียกขานที่สร้างความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้ฟัง เช่น การใช้คำที่เป็นกันเองและไม่เป็นทางการมากเกินไป ส่งผลให้ผู้ฟังรู้สึกเชื่อมโยงและเข้าใจเนื้อหาที่สอนธรรมะได้ดียิ่งขึ้น

จันทิมา อังคพณิกิจ^{๒๓} ยังอธิบายกลวิธีทางภาษาในหลายลักษณะ เช่น การใช้ชื่อและการเรียกชื่อ (name and naming) ซึ่งพระศักดา สุนทโร ใช้ในการเรียกผู้ฟังหรือสิ่งที่เกี่ยวข้องกับคำสอนทางศาสนาอย่างเป็นระบบ อีกทั้งยังมี การอ้างถึง (referencing) ที่ช่วยเชื่อมโยงเนื้อหาหลายส่วนเข้าด้วยกันและสร้างความเข้าใจที่ชัดเจนขึ้น

^{๒๐} วราพร สารกุล, “กลวิธีทางภาษากับการนำเสนออัตลักษณ์ของตุ๊ด จาก ไดอารี่ตุ๊ดซี่ส์ เดอะซีรีส์”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, ๒๕๖๓) หน้า ๘๐.

^{๒๑} เพียรศิริ วงศ์วิมานนท์, “ปริจเฉท: แนวใหม่ในการศึกษาวาทกรรมสัมพันธ์ไทย”, ๒๕๓๐.

^{๒๒} จันทิมา อังคพณิกิจ, การวิเคราะห์ข้อความ, ๒๕๖๗.

^{๒๓} จันทิมา อังคพณิกิจ, การวิเคราะห์ข้อความ, ๒๕๖๗.

การใช้อุปลักษณ์ (metaphor) ซึ่งเป็นกลวิธีที่พระศักดา สุนทรโวโรรสใช้ในคำสอนธรรมะเช่นกัน โดยเฉพาะในการเปรียบเทียบเรื่องศีลธรรมและชีวิตประจำวัน ทำให้ผู้ฟังสามารถจินตนาการและเข้าใจคำสอนได้อย่างลึกซึ้ง ทั้งนี้พบว่า กลวิธีทางภาษาเหล่านี้มีความคล้ายคลึงกับการศึกษาของพิชญาวี ทองกลาง^{๒๔} ที่ชี้ให้เห็นถึงการใช้กลวิธีทางภาษา เช่น อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ และการใช้คำกริยา

กลวิธีทางวาทศิลป์ (rhetorical strategies) ซึ่งพระศักดา สุนทรโวโรรสใช้ในการถ่ายทอดธรรมะ ได้แก่ การใช้คำขวัญ (slogan) และการใช้ภาษาที่กระชับอันสามารถสื่อถึงแนวคิดที่ลึกซึ้ง เป็นตัวอย่างของการใช้ภาษาที่มีประสิทธิภาพและสามารถเข้าถึงกลุ่มผู้ฟังที่หลากหลาย

สรุปได้ว่า การศึกษากลวิธีทางภาษาของพระศักดา สุนทรโวโรรส ในแง่ของการวิเคราะห์ปริเฉทตามแนวคิดของ จันทิมา อังคพนิชกิจ และการวิเคราะห์จากนักวิชาการหลายท่านแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ที่ชัดเจนระหว่างเนื้อหา บริบททางสังคม และวิธีการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ กลวิธีเหล่านี้ไม่เพียงแต่ทำให้การสอนธรรมะน่าสนใจและเข้าใจง่ายขึ้น แต่ยังช่วยให้ผู้ฟังสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเป็นรูปธรรม

ข้อเสนอแนะ

๑. ควรศึกษาการเน้นความสำคัญของกลวิธีทางภาษาที่ต่างกันตามบริบทโดยหาค่าความถี่ของกลวิธีทางภาษาที่พระศักดา สุนทรโวโรรสใช้ในการสื่อสารปริเฉทเทศนาธรรม

๒. ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเพื่อให้เห็นถึงบทบาทและความสำคัญของกลวิธีทางสัญลักษณ์ในการสื่อสารเชิงศาสนาหรือเชิงวัฒนธรรม รวมถึงการเปรียบเทียบว่าการใช้กลวิธีนี้ช่วยเสริมสร้างการเข้าใจข้อความหรือไม่

๓. ควรศึกษาการปรับใช้ภาษาตามสื่อที่ใช้ว่ามีลักษณะเด่นอย่างไร หรือเปรียบเทียบภาษาที่ใช้ผ่านสื่อต่าง ๆ ตั้งแต่สองสื่อขึ้นไป เช่น การสื่อผ่านคลิปขนาดสั้นต้องใช้ภาษาที่กระชับ การเลือกใช้คำที่สร้างความเชื่อมโยงกับผู้ฟังได้ง่ายขึ้น ในขณะที่การสื่อผ่านบทความในหนังสืออาจมีการขยายความของเนื้อหามากกว่า

๔. ควรศึกษาให้ชัดเจนว่ากลวิธีทางภาษาที่ใช้ในสื่อดิจิทัลมีผลต่อการรับสารอย่างไร

๕. ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมถึงผลกระทบของบริบทที่แตกต่างในการใช้กลวิธีทางภาษา เช่น วัฒนธรรมของผู้ส่งสารและผู้รับสาร ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความเข้าใจและการเข้าใจสาร

๖. ควรมีการศึกษากลวิธีทางภาษาโดยใช้แนวคิดอื่น ๆ เพื่อให้เห็นความสามารถของพระศักดา สุนทรโวโรรสในแง่มุมมองด้านการใช้ภาษาอื่น

๗. ควรศึกษาการใช้กลวิธีทางภาษาของอินฟลูเอนเซอร์ที่เป็นพระรูปอื่น เพื่อจะให้เห็นมุมมองการใช้กลวิธีทางภาษาเพื่อการเผยแผ่ธรรมะที่กว้างขึ้น

^{๒๔} พิชญาวี ทองกลาง, “กลวิธีทางภาษากับการนำเสนออัตลักษณ์เด็กไทยในหนังสือวันเด็กแห่งชาติ”, ๒๕๖๕.

บรรณานุกรม

- เจตน์ ตันติวณิชชานนท์. “บทบาทของพระพุทธศาสนาในการพัฒนาชาติ : มุมมองของอาจารย์ป่วย อึ้งภากรณ์”. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม - ธันวาคม ๒๕๕๙): ๓๔๑-๓๕๕.
- ชัชวิน วรปัญญาภา. “การเปลี่ยนแปลงสถานะของศาสนาพุทธในประเทศไทยภายหลังการเปลี่ยนผ่าน อำนาจทางการเมือง”. รายงานการประชุมวิชาการสาขานิติศาสตร์ระดับชาติครั้งที่ ๑ หัวข้อ “ระบบกฎหมายไทย : ปฏิรูป/เปลี่ยนผ่าน/ปฏิสังขรณ์”. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๖๑.
- ทรงธรรม วงศ์วิรุฬห์. “การวางโครงเรื่อง ในปริเฉทเรื่องเล่า จากประสบการณ์ตรงและประสบการณ์อ้อม ในภาษาไทย”. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๗.
- ทวีศักดิ์ ทองทิพย์, ชนิศร์ ชูเลื่อน, พระใบฎีกาสุพจน์ ตปสีโล, สหทยา วิเศษ, และ ธนุ ศรีทอง. “ภูมิศาสตร์ วัฒนธรรม : ประวัติศาสตร์ เส้นทางเผยแผ่พระพุทธศาสนาและหลักพุทธธรรม ในประเทศไทย”. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์. ปีที่ ๒๑ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม - ธันวาคม ๒๕๖๒): ๘๙-๑๐๐.
- ปวีรศา ประดิษฐ์ตร. “ปริเฉทการเล่าข่าวในรายการโทรทัศน์ : “เรื่องเล่าเข้านี้” และ “เรื่องเล่า เสาร์-อาทิตย์”. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, ๒๕๖๐.
- พระครูปลัดสุวัฒนพรหมจริยคุณ (คำมาก). “พระพุทธศาสนากับการพัฒนาทางการเมืองการปกครอง ในสังคมไทย”. วารสารปัญญาปณิธาน. ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - มิถุนายน ๒๕๖๓): ๑-๑๔.
- พระเริ่ม ไชตะขบ, นลินทิพย์ พิมพ์กัลด, และ กิ่งแก้ว ปะติตังโ. “แนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและ ชุมชน ในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา”. วารสารวิชาการ Veridian E-Journal, Silpakorn University. ปีที่ ๑๐ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - เมษายน ๒๕๖๐): ๑๘๙๕-๑๙๐๗.
- พิชญาวี ทองกลาง. “กลวิธีทางภาษากับการนำเสนออัตลักษณ์เด็กไทยในหนังสือวันเด็กแห่งชาติ”. วารสาร ศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ปีที่ ๒๒ ฉบับที่ ๓ (กันยายน - ธันวาคม ๒๕๖๕): ๓๒๔-๓๕๔.
- เพียรศิริ วงศ์วิภานนท์. “ปริเฉท: แนวใหม่ในการศึกษาวากยสัมพันธ์ไทย”. วารสารภาษาและ วรรณคดีไทย. ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๒ (สิงหาคม ๒๕๓๐): ๒๕๗-๒๖๓.

วราพร สารกุล. “กลวิธีทางภาษากับการนำเสนออัตลักษณ์ของตุ๊ด จาก ไดอารี่ตุ๊ดซี่ส์ เดอะซีรี่ย์”.

วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, ๒๕๖๓.

สมบูรณ์ วัฒนะ, ประยูร สุขะใจ, เรืองวิชัย นิลโคตร, สุวิญ รักสัตย์ และ พีรวัฒน์ พันศิริ. “พระพุทธศาสนา กับวิถีชีวิตคนไทยในดินแดนสุวรรณภูมิ”. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร. ปีที่ ๙ ฉบับที่ ๓ (พฤษภาคม ๒๕๖๔): ๙๕๐-๙๖๔.

Georgakopoulou, A. & Goutsos, D. *Discourse Analysis: An Introduction*. Edinburgh: Edinburgh University Press, 2001.